

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

**ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 23. Теорія і методика навчання, виховання і розвитку обдарованих дітей

**Освітньої програми
на здобуття освітнього ступеню:
за спеціальністю:
галузі знань:**

**Дошкільна освіта
бакалавр
012 Дошкільна освіта
01 Освіта / Педагогіка**

Робоча програма: Теорія і методика навчання, виховання та розвиток обдарованих дітей

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

Розробник: д.пед.н., проф. Марчук О. О.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
(Протокол №1 від 27 серпня 2021 року)

Завідувачка кафедри _____ доц. Мельничук Л. Б.
(підпис)

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету
(Протокол №1 від 27 серпня 2021 р.)

Голова навчально-методичної комісії _____ доц. Сойко І. М.
(підпис)

Гарант освітньо-професійної програми Дошкільна освіта _____ Пагута Т. І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3 Загальна кількість годин (денна/ заочна форми навчання) – 90/90 Кількість змістових модулів – 2	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка Спеціальність: 012 Дошкільна освіта	Рік підготовки:	
		4-й	4-й
		Семестр	
		8-й	8-й
		Лекції	
		12 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	8
		Лабораторні	
		12	8
		Самостійна робота	
		54 год.	66 год.
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: надати студентам цілісне уявлення про форми, методи та прийоми навчання, виховання та розвиток обдарованих дітей.

Завдання: ознайомити майбутніх вихователів з метою та завданнями дисципліни «Теорія і методика навчання, виховання та розвиток обдарованих дітей»; ознайомлення студентів із проблемою обдарованості, станом її вирішення в Україні; сприяння процесу оволодіння студентами основами знань про природу обдарованості дитини, види і типи обдарувань дитини дошкільного віку; розуміння основних закономірностей й умовам сприятливого психолого-педагогічного розвитку обдарованих дітей, вироблення вмій застосовувати різноманітні стратегії, методи, прийоми для розвитку здібностей дитини; формування умінь і навичок діагностики здібностей, творчого потенціалу, сфери розвитку обдарованості дитини; формування здатності і готовності до дослідно-експериментальної діяльності з проблеми обдарованості особистості, а також до діагностування обдарованості дошкільників та розробки програм їх індивідуального розвитку; формування педагогічно-професійної компетенції вихователів-методистів з проектування розвивального середовища, планування, організації, координування розвивальної діяльності з обдарованими дітьми дошкільного віку в умовах ДНЗ та в сім'ї; з психолого-педагогічного консультування обдарованих дітей-дошкільників та їх батьків; з розроблення та презентування методичних матеріалів для вихователів-методистів, вихователів та батьків щодо розвитку дитячих обдарувань у дошкільному віці.

Під час лекційних та практичних занять, самостійної роботи та науково-дослідної роботи з навчальної дисципліни студенти набувають таких програмних компетентностей: ЗК (загальні компетентності), ФК (фахові компетентності).

Загальні компетентності :

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності :

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-10. Вміння складати індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

Результати навчання за дисципліною Опанування дисципліною забезпечить наступні результати, зокрема, здатність:

ПР 03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР 08. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПР 20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ ДИТИНИ

Тема 1. Феномен обдарованості дитини в сучасній психолого-педагогічній літературі.

Розуміння феномену обдарованості. Критерії та показники багатогранних проявів обдарованості особистості. Сучасні концепції обдарованості. Вчення І. Розенталя і Т. Якобсона щодо рівня обдарованості дітей. Співвідношення базових понять курсу «обдарованість», «талант», «геній», «здібності», «здатки», «талант», «геніальність». Складові (ознаки) обдарованості. Характерні особливості обдарованих дітей. Співвідношення понять обдарованість і здібності. Обдарованість і нахили, покликання. Природа обдарованості. Здатки та спадкові анатомо-фізіологічні основи обдарованості. Роль соціального оточення у формуванні обдарованості. Програма «Обдарована дитина» на 2021-2025 рр.

Тема 2. Виховання обдарованої дитини на традиціях народної педагогіки.

Народно-педагогічний погляд на поняття обдарованої дитини. Обрядовість, пов'язана із народженням дитини. Прислів'я та приказки про обдарованість молодого покоління. Морально-етичні засади виховання обдарованої дитини.

Змістовий модуль 2.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

Тема 3. Психолого-педагогічні аспекти роботи з обдарованими дітьми дошкільного віку.

Індивідуально-природні основи обдарованості. Вікові особливості психічного розвитку обдарованого дошкільника. Види дитячої обдарованості. Художня, музична, літературна, математична, соціальна обдарованість. Вікові характеристики розвитку обдарованих дітей у віці від двох до шести років. Шкала розумового розвитку Біне-Сімона. Психологічні і соціальні особливості прояву здібностей у дошкільників.

Тема 4. Зміст, форми та методи навчання обдарованих дітей у дошкільному закладі освіти.

Виявлення обдарованості дитини в ЗДО. Навчання, виховання та розвиток природніх обдарувань дошкільників в контексті STREAM-освіти. Психолого-педагогічний супровід обдарованої дитини. Принципи побудови програм для обдарованих дітей. Проведення нетрадиційних занять із обдарованими дітьми. Розвиток творчо обдарованих дітей в умовах ЗДО. Формування інтелектуально-обдарованих дітей в ЗДО. Використання елементів теорії розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ) для активізації розумової діяльності й розвитку творчої уяви дошкільників. Розвиток творчої спрямованості особистості у дошкільному віці. Експеримент в дошкільному навчальному закладі, пізнавальний інтерес і дослідницька активність.

Тема 5. Співпраця батьків, вихователів та соціальних інституцій щодо розвитку обдарованості дітей.

Особливості виховання обдарованих дітей у сім'ї. Роль батьків у вихованні обдарованої дитини в сім'ї. Вимоги до створення розвивального середовища в сім'ї. Типи батьківського ставлення до дитячої обдарованості. Встановлення і розвиток відносин співробітництва і партнерства батьків з дитиною. Помилки батьків у вихованні обдарованих дітей. Рекомендації батькам обдарованих дітей. Синдром дефіциту уваги і гіперактивності (СДВГ) обдарованої дитини. Основні проблеми обдарованих дітей (за Л. Холлінгуорт) та шляхи їх подолання.

Взаємодія вихователів та батьків щодо розвитку обдарувань дитячої особистості. Навчання, виховання, розвиток обдарованих дітей в дитячих студіях, центрах, секціях.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗДО													
Тема 1. Феномен обдарованості дитини в сучасній психолого-педагогічній літературі.	18	2	2	2		12	22	2	2	2			16
Тема 2. Виховання обдарованої дитини на традиціях народної	18	2	2	2		12	22	2	2	2			16

педагогіки.												
Змістовий модуль 2. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ, ВИ ХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ												
Тема 3. Психолого-педагогічні аспекти роботи з обдарованими дітьми дошкільного віку.	18	2	2	2		12	22	2	2	2		16
Тема 4. Зміст, форми та методи навчання обдарованих дітей у дошкільному закладі освіти.	18	4	4	4		6	16	2	2	2		10
Тема 5. Співпраця батьків, вихователів та соціальних інституцій щодо розвитку обдарованості дітей.	18	2	2	2		12	8					8
Усього годин	90	12	12	12		54	90	8	8	8		66

5. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Феномен обдарованості дитини в сучасній психолого-педагогічній літературі.	2/2
2	Тема 2. Виховання обдарованої дитини на традиціях народної педагогіки.	2/2
3	Тема 3. Психолого-педагогічні аспекти роботи з обдарованими дітьми дошкільного віку.	2/2
4	Тема 4. Зміст, форми та методи навчання обдарованих дітей у дошкільному закладі освіти.	4/2
5	Тема 5. Співпраця батьків, вихователів та соціальних інституцій щодо розвитку обдарованості дітей.	2
	Разом:	12/8

6. Теми лабораторних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Феномен обдарованості дитини в сучасній психолого-педагогічній літературі.	2/2
2	Тема 2. Виховання обдарованої дитини на традиціях народної педагогіки.	2/2
3	Тема 3. Психолого-педагогічні аспекти роботи з обдарованими дітьми дошкільного віку.	2/2
4	Тема 4. Зміст, форми та методи навчання обдарованих дітей у дошкільному закладі освіти.	4/2
5	Тема 5. Співпраця батьків, вихователів та соціальних інституцій щодо розвитку обдарованості дітей.	2

Разом:	12/8
---------------	-------------

7. Теми самостійної роботи

№	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Феномен обдарованості дитини в сучасній психолого-педагогічній літературі.	12/16
2	Тема 2. Виховання обдарованої дитини на традиціях народної педагогіки.	12/16
3	Тема 3. Психолого-педагогічні аспекти роботи з обдарованими дітьми дошкільного віку.	12/16
4	Тема 4. Зміст, форми та методи навчання обдарованих дітей у дошкільному закладі освіти.	6/10
5	Тема 5. Співпраця батьків, вихователів та соціальних інституцій щодо розвитку обдарованості дітей.	12/8
	Разом:	54/66

8. Завдання для опрацювання тем дисципліни

№ з/п	Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
	Тема 1. Феномен обдарованості дитини в сучасній психолого-педагогічній літературі.	Вивчення лекційного матеріалу, опрацювання завдань практичного № 1, опрацювання теоретичних матеріалів на тему «Феномен обдарованості дитини в сучасній психолого-педагогічній літературі»	Усне опитування, виконання тестів, підготовка повідомлення про специфіку обдарованої особистості	14, 28, 50	12
	Тема 2. Виховання обдарованої дитини на традиціях народної педагогіки.	Вивчення лекційного матеріалу, опрацювання завдань практичного № 2, підготовка теоретичних матеріалів на тему «Виховання обдарованої дитини на традиціях народної педагогіки»	Підготовка доповіді, тестів, бліц-опитування, Перевірка підготовлених студентами презентацій про особилості родинного виховання в Україні в часи Київської Русі, добу Козацтва	1, 19, 49	12
	Тема 3. Психолого-педагогічні аспекти роботи з обдарованими дітьми дошкільного	Вивчення лекційного матеріалу, опрацювання завдань практичного № 3, підготовка теоретичних матеріалів на тему «Психолого-педагогічні аспекти роботи з обдарованими	Опитування, виконання вправ, розгляд питання про проблеми, з якими труднощами може стикнутися вихователь в роботі з обдарованими	3, 12, 32	12

	віку.	дітьми дошкільного віку»	дітьми, розробка анкет для вияву обдарованості		
	Тема 4. Зміст, форми та методи навчання обдарованих дітей у дошкільному закладі освіти.	Вивчення лекційного матеріалу, опрацювання завдань практичного № 4, підготовка теоретичних матеріалів на тему «Форми і методи взаємодії вихователя і батьків»	Опитування, написання порад молодому вихователю, як працювати з обдарованими дітьми, Підібрати цікаві завдання для інтелектуально обдарованих дошкільників.	11, 15, 21, 34	12
	Тема 5. Співпраця батьків, вихователів та соціальних інституцій щодо розвитку обдарованості дітей.	Вивчення лекційного матеріалу, опрацювання завдань практичного № 5, підготовка теоретичних матеріалів на тему «Методика співпраці ЗДО з батьками»	Опитування, виконання тестових завдань, написання аккети для батьків щодо вияву обдарувань їх дітей, підбір повідомлень про виховання відомих обдарованих дітей	18, 23, 39	12

9. Індивідуальна робота

№	Назва теми
1	Тема 1. Феномен обдарованості дитини в сучасній психолого-педагогічній літературі.
2	Тема 2. Виховання обдарованої дитини на традиціях народної педагогіки.
3	Тема 3. Психолого-педагогічні аспекти роботи з обдарованими дітьми дошкільного віку.
4	Тема 4. Зміст, форми та методи навчання обдарованих дітей у дошкільному закладі освіти.
5	Тема 5. Співпраця батьків, вихователів та соціальних інституцій щодо розвитку обдарованості дітей.
6	Тема 1. Феномен обдарованості дитини в сучасній психолого-педагогічній літературі.
	Разом:

10. Методи навчання і прийоми навчання

I. Організація, самоорганізація та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

- за джерелом передання і сприймання навчальної інформації: словесні (розповідь, бесіда, лекція, пояснення, інструктаж) і практичні (вправи, алгоритмізація, практична робота);
- за ступенем самостійності мислення студентів: репродуктивні і творчі методи;
- за логікою передання і сприймання навчальної інформації: індуктивні (узагальнення), дедуктивні(конкретизація), аналітичні, синтетичні – навчальний аналіз, синтез, установлення причинно-наслідкових зв'язків;
- за ступенем керівництва навчальною роботою студентів: самостійна робота студентів, робота з книгою.

II. Стимулювання та мотивація навчально-пізнавальної діяльності

Дидактичні (ділові, ситуативно-рольові та ін.) ігри, навчальні дискусії, інтерактивні методи навчання

III. Контроль і самоконтроль, аналіз та оцінювання результатів навчання

Індивідуальне і фронтальне опитування, письмові контрольні роботи.

11. Методи контролю:

1. Поточне тестування.
2. Перевірка завдань самостійної роботи.
3. Перевірка індивідуальної роботи.
4. Поточний контроль.
5. Семестрова форма контролю.

12. Питання до заліку

1. Розуміння феномену обдарованості.
2. Критерії та показники багатогранних проявів обдарованості особистості.
3. Сучасні концепції обдарованості.
4. Висновки І. Розенталя і Т. Якобсона щодо рівня обдарованості дітей.
5. Народно-педагогічний погляд на поняття обдарованої дитини.
6. Обрядовість, пов'язана із народженням дитини.
7. Прислів'я та приказки про обдарованість дітей.
8. Морально-етичні засади виховання обдарованої дитини.
9. Психолого-педагогічні аспекти роботи з обдарованими дітьми дошкільного віку.
10. Індивідуально-природні основи обдарованості.
11. Вікові особливості психічного розвитку обдарованого дошкільника.
12. Види дитячої обдарованості.
13. Вікові характеристики розвитку обдарованих дітей у віці від двох до шести років.
14. Шкала розумового розвитку Біне-Сімона.
15. Психологічні і соціальні особливості прояву здібностей у дошкільників.
16. Психологічні і соціальні особливості прояву здібностей у дітей шкільного віку.
17. Зміст, форми та методи навчання обдарованих дітей у дошкільному закладі освіти.
18. Методика Виявлення обдарованості дитини в ЗДО.
19. Психолого-педагогічний супровід обдарованої дитини.
20. Проведення нетрадиційних занять із обдарованими дітьми.
21. Розвиток творчо обдарованих дітей в умовах ЗДО.
22. Формування інтелектуально-обдарованих дітей в ЗДО.
23. Використання елементів теорії розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ) для активізації розумової діяльності й розвитку творчої уяви дошкільників.
24. Взаємодія вихователів та батьків щодо розвитку обдарувань дитячої особистості.
25. Принципи побудови програм для обдарованих дітей.
26. Навчання, виховання, розвиток обдарованих дітей в дитячих студіях, центрах, секціях.
27. Основні проблеми обдарованих дітей (за Л. Холлінгуорт) та шляхи їх подолання.
28. Експеримент в дошкільному навчальному закладі, пізнавальний інтерес і дослідницька активність.
29. Встановлення і розвиток відносин співробітництва і партнерства батьків з дитиною. Помилки батьків у вихованні обдарованих дітей.

13. Розподіл балів, які отримують студенти Екзамен

Поточне тестування та самостійна робота					Підсумковий тест (залік)	Сума
Змістовий модуль 1					40	100
T1	T2	T3	T4	T5		

12	12	12	12	12		
----	----	----	----	----	--	--

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення.
3. ТЗН.
4. Навчальні демонстрації.
5. Комп'ютерне забезпечення.
6. Нормативно-правові документи про організацію освітнього процесу в ЗДО.

15. Рекомендована література до курсу «Теорія і методика навчання, виховання та розвиток обдарованих дітей» Базова.

1. Антонова О. Є. Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу: Монографія. Житомир: Житомир. держ. ун-т, 2005. 456 с.
2. Антонюк В. цілісна наукова картина світу як компонент STREAM-освіти дошкільників *Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі»* (м. Київ, 25–26 червня 2021 р.). К. : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2021. С. 22-24.
3. Балабанникова О. Є. Ранній розвиток дитина за допомогою музично-театралізованої діяльності. *Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції «Одаровані діти - скарб нації»* (18–19 серпня 2021 року, Київ). К., 2021. С. 33-36.
4. Вауліна О. М., Бурилова Є. М. Закордонний досвід у роботі з обдарованими дітьми. *Початкове навчання та виховання*. 2015. №31-32. С. 36-39.
5. Вінник Н. Психолого-педагогічні підходи до особистісного розвитку інтелектуально обдарованих старшокласників: методичні рекомендації. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 26 с.
6. Гнізділовська О. Досвід організації дошкільної освіти в Фінляндії *Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі»* (м. Київ, 25–26 червня 2021 р.). К. : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2021. С. 44-47.
7. Головінський І. Педагогічна психологія: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. К.: Аконті, 2003. 288 с.

8. Гриньова В. М. Обдарованість: суть, види, принципи. *Педагогіка та психологія : зб. наук. пр.* 2010. Вип. 38. С. 4-13.
9. Золотухіна Н. П. Пошук обдарованих дітей та розвиток їхніх здібностей. *Обдарована дитина.* 2014. № 10. С. 7-11.
10. Зоріна О. Виявлення й розвиток обдарованих дітей. *Директор школи.* 2014. № 2. С. 51-57.
11. Кишинько Л. Робота з обдарованими дітьми. Психолого-педагогічні особливості *Директор школи.* 2014. №20. С. 11-22.
12. Костю С. Й. Робота з обдарованими дітьми: навчально-методичний посібник для студентів денної/заочної форми навчання напряму підготовки «Практична психологія». Мукачево : МДУ, 2017. - 81 с.
13. Кочерга О. Психологія творчості дітей. К.: Шк. світ, 2011. 128 с.
14. Кунгурцева Л. Психологічна допомога обдарованим дітям в умовах школи-інтернату: монографія. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 242 с.
15. Лазарович Н. Обдарованість у дошкільному віці: Навчально-методичний посібник. Берегово: 2009. 220 с.
16. Лучинкіна А. Психологічні особливості соціалізації обдарованих дітей у віртуальному просторі: монографія. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 252 с.
17. Макаренко С. Обдарованість як біопсихологічна ознака людини. *Вища освіта України.* 2011. № 4. С. 56-61.
18. Малик Н. Г. Обдарованість як феномен особистості *Шкільний світ.* 2012. № 6. с. 3-7 19.
19. Марінушкіна О. Є., Шубіна Г.В. Організація роботи з обдарованими дітьми в закладах освіти.: Х.: Вид.група «Основа»: «Тріада+», 2008. 144 с.
20. Марінушкіна О.Є., Г.В.Шубіна. Родина та обдарована дитина. Х.: Вид. група "Основа", 2008. 191с.
21. Марчук О. О., Шичула Р. Р. Використання енциклопедій для розвитку інтелектуальної обдарованості дитини в інноваційному процесі інтеграції занять: *Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції «Одаровані діти - скарб нації»* (18–19 серпня 2021 року, Київ). К., 2021. С. 337-340.
22. Марчук О. О., Шичула Р.Р., Дащук Л.С. Використання дистанційних технологій навчання у процесі вивчення специфіки виховання інтелектуально обдарованої дитини у Волинській губернії. *Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 26–27 червня 2020 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України.* Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2020. С. 39-40.
23. Обдаровані діти – скарб нації: матеріали II Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Київ, 18–22 серпня 2021 року). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. 574 с.
24. Тадеєв П. О. Теорія і практика навчання обдарованих школярів у США (20-ті роки ХХ-початок ХХІ ст.): Монографія. Рівне: ПП ДМ, 2011. 548 с.
25. Тадеєв П.О. Теорія і практика навчання обдарованих школярів: організаційний аспект: Навчальний посібник. Рівне: Тетіс, 2011. 240 с.
26. Тадеєв П.О. Обдарованість і творчість особистості: американський підхід.- Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2008. 240 с.
27. Туріщева Л. В. Особливості роботи з обдарованими дітьми. Х.: ВГ Основа, 2008. 122с.
28. Фіцула М. Педагогіка: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти. К.: Академвидав, 2003. 528 с.
29. Ханзель Ж. І., Сидорська О. Я..Організація роботи з обдарованими дітьми в навчальних закладах. Тернопіль: ТЗОВ «Терно-граф», 2013. 208 с.
30. Хуторской А.В. Развитие одаренности школьников: Методика продуктивного обучения: Пособие для учителя. М.: ВЛАДОС, 2000. 320 с.
31. Шаповалов Б. Психологічні особливості роботи з спортивно обдарованими дітьми: монографія. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 230 с.

Допоміжна.

32. Бевз Н. Обдаровані «олімпійці». Планування роботи. *Завуч.* 2015. № 15. С. 10-11

(вкладка).

33. Богоявленська Д. Б. Складність проблеми визначення обдарованості (Початок) // *Обдарована дитина*. 2014. № 9. С. 2-11.
34. Богоявленська Д. Б. Складність проблеми визначення обдарованості (Закінчення) // *Обдарована дитина*. 2014. № 10. С. 2-7.
35. Бочарова О. А. Обдаровані діти в Польщі: соціально-педагогічна підтримка : [монографія]. Горлівка : ГДПШМ, 2012. 479 с.
36. Виявлення та підтримка обдарованих дітей. Тренінг для педагогів. *Психолог*. 2014. № 9. С. 18-19.
37. Заячук О. Творчі здібності. Креативність. Обдарованість. *Шкільний психолог. Усе для роботи*. 2015. № 4. С. 28-32.
38. Марчук О. О Тенденції навчання та виховання молоді в сучасних культурно-освітніх установах. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*: зб. наук. праць. Рівне, 2018. Вип. 2 (20). С. 90–95.
39. Марчук О. О. Навчання й виховання дітей і молоді в освітньо-культурних установах Волинської губернії та Волинського воєводства: [моногр.]. Рівне: Видавець О. Зень, 2019. 327 с.
40. Мітлош А. Психологічні особливості лідерської обдарованості: Концепції, діагностика, тренінги: монографія. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014 . 290 с.
41. Мотилько, Т. Л. Психолого-педагогічний супровід обдарованих дітей
42. Навчання і виховання обдарованої дитини : теорія та практика: *Збірник наукових праць*. Випуск 13. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014, 158 с.
43. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. К. : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
44. Пагута Т. Lego-конструктор як засіб формування логіко-математичних компетентностей дошкільників. *Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі»* (м. Київ, 25–26 червня 2021 р.). К. : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2021. С. 111-114.
45. Поліхун Н. Дистанційна підтримка дослідницької діяльності учнів: методичні рекомендації. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 87 с.
46. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Підручник для студ. вищ. навч. закладів. К.: Академвидав, 2006. 456 с.
47. Поради батькам, які хочуть розвивати здібності своїх дітей // *Школа*. 2015. № 4. С. 18-22.
24. Руденко Л. С., Венгловська О. А. Психолого-педагогічні основи роботи з обдарованими дітьми. Робоча програма навчальної дисципліни. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2012. 34 с.
48. Постова К. Психологічні умови розвитку дослідницьких здібностей обдарованих учнів: монографія. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 96 с.
49. Проценко О. Розвиток здібностей та обдарувань у дошкільників. К.: Шк. світ, 2011. 128 с.
50. Решетникова І. Підвищення якості освіти обдарованих учнів засобами моніторингу. *Завуч*. 2014. № 15. С. 30-40.
51. Рибалка В. Психологія та педагогіка праці особистості: від обдарованості дитини до майстерності дорослого: посібник. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 220 с.
52. Сташко К. Обдарована дитина. Психолого- педагогічний супровід. К.: Шк. світ, 2013. 104 с.
53. Тарадайник В. Використання інформаційно-соціального середовища розвитку обдарованої дитини: посібник. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 68 с.
54. Яхнова О. Розвиток соціальних здібностей обдарованих учнів. *Сучасна школа України*. 2015. № 2. С. 49-55.

Електронні ресурси

55. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
56. Енциклопедія освіти. URL: <http://www.e-catalog.name/x/x/x?LNG>.
57. Інноваційні технології навчання обдарованої молоді : матеріали ІХ-ї Міжнародної науково-практичної конференції, 7–8 грудня 2017 року, м. Київ. К. : Інститут обдарованої дитини, 2017. 390 с. URL: http://man.gov.ua/upload/news/2017/11_12/Zbirnyk%20konferentsiyi%206-7%20hrudnya.pdf.
58. Обдаровані діти в дитячому садку URL: http://obdarovaniditu.blogspot.com/p/blog-page_447.html.
59. Обдаровані діти. Форми, методи, робота з обдарованими дітьми URL: <http://novosvit.pp.ua/fenomen-osobystisnoji-obdarovanosti/>
60. Програма «Обдарована дитина» на 2021-2025 рр. URL: <https://tetiivmiskrada.gov.ua/dokumenti/programi-miskoyi-radi/programa-obdarovana-dytyna-2021-2025>.
61. Програми розвитку дітей дошкільного віку URL : <https://osvita.city/osvita/doskilna-osvita/programi-rozvitku-ditej-doskilnogo-viku>.
62. Проценко І. І., Сіпко Ю. О. психолого-педагогічні аспекти роботи з обдарованими дітьми дошкільного віку. URL: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9111/1/Protsenko_Sipko_Psykholoho.pdf
63. Ревков О. В., Лукашева А. О., П'янкова О. Н. Особливості роботи з обдарованими дітьми в позашкільному навчальному закладі. Збірник «Грані науково-технічної творчості Запорізької області». Запоріжжя, 2017. 45 с. URL: http://www.grani.in.ua/wp-content/uploads/2018/10/visnik1_2017.pdf.
64. Робота з обдарованими дітьми URL: http://pryluky-dnz19.cn.sch.in.ua/metodichna_vitaljnya/obdarovani_diti/
65. Сутність поняття "обдарованість" та її характерні риси URL: <http://vokrda.kuprda.gov.ua/info/page/2154>.
66. Турченко І. О. Підтримка обдарованих дошкільників - стратегія розвитку творчого потенціалу дітей URL: <http://leleka.rv.ua/index.php?m=content&d=view&cid=470>.